Talousjohtaja Kristiina Olsson
Vanhempi osastoesiupseeri Mikko Lehto
Osastoesiupseeri Sami Roikonen
6.10.2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022. Teema: Kriisinhallinta, Taloudelliset voimavarat ja lisäksi Rauhanturvaajaveteraanien kuntoutustarve ja kuntoutuksen rahoitus; Puolustusministeriön lausunto

Taloudelliset voimavarat

Erillinen PDF esitys.

Kriisinhallinta

Kriisinhallinta on keskeinen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan väline, jolla tuetaan konfliktien ratkaisua, konfliktien jälkeistä vakauttamista ja turvallisten yhteiskuntien rakentamista. Sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumalla vaikutetaan Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseen, ja osallistuminen on osa kansainvälistä yhteistyötä ja vastuunkantoa. Ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden lisäksi Suomen osallistuminen kehittää samalla kansallista puolustuskykyä.

Suomi vahvistaa osallistumistaan kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, mukaan lukien YK-operaatiot ja operaatiot Afrikassa. Suomi arvioi osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan vaikuttavuuden ja kansallisten tavoitteiden näkökulmasta. kriisinhallintaan osallistutaan vaativissa toimintaympäristöissä, joihin liittyvät turvallisuusriskit ovat lisääntyneet. Suomi ottaa osallistumisessaan huomioon paitsi ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon linjaukset kriisinhallintaan osallistumisen vahvistamisesta myös kansalliset resurssit.

Kriisinhallinnan parlamentaarinen komitea laati vuoden 2021 alkupuoliskolla Suomen kriisinhallintaa varten kokonaisvaltaisen tavoitelinjauksen, joka ulottuu yli hallituskausien. komitea antoi tavoitelinjauksen perusteella suosituksen, jonka mukaan sotilaallista kriisinhallintaosallistumista vahvistetaan niin, että vähimmäislähtökohtana pidetään vuoden 2020 osallistumis- ja määrärahatasoa.

Kriisinhallinnan parlamentaarinen komitean työn perusteella komitean loppuraportissa annettiin viisi suositusta.

1. Suomen tulee jatkaa aktiivista ja monipuolista osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan.

2. Suomen tulee vahvistaa kokonaisvaltaisuutta kriisinhallinnassa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

3. Asetetaan kriisinhallintaosallistumiselle määrällisiä ja laadullisia tavoitteita.

- Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan on laskenut nopeasti viime vuosina. Pysäytetään sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen laskusuunta ja vahvistetaan osallistumista pitäen vuoden 2020 osallistumis- ja määrärahatasoa vähimmäislähtökohtana.

4. Suomen kriisinhallintaosallistumisen maantieteellisten painopisteiden tulee heijastaa toimintaympäristön kehittymistä ja kansainvälisiä kriisinhallinnan tarpeita.

- Jatketaan monipuolista osallistumista kriisinhallintaan eri konfliktialueilla, ja erityisesti niillä, joilla on suorimmat turvallisuusvaikutukset Suomeen ja Eurooppaan.
- Vahvistetaan merkittävästi osallistumista Afrikan operaatioihin huomioiden Afrikan kriisinhallintatarpeet sekä alueen turvallisuustilanteen heijastusvaikutukset Suomeen ja Eurooppaan.

5. Kriisinhallinnan vaikuttavuutta tulee parantaa

Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan

Suomi osallistuu tällä hetkellä yhteensä yhdeksään sotilaallisen kriisinhallinnan operaatioon YK:n, EU:n, Naton ja ISIS:n vastaisen koalition puitteissa. Suomi osallistuu keskeisiin operaatioihin Lähi-idässä, Malissa, Somaliassa, Libanonissa, Irakissa ja Balkanilla yhteensä noin 340 sotilaalla.

Sotilaallisen kriisinhallinnon osallistumisen painopiste sotilaiden määrässä on edelleen UNIFIL-operaatiossa Libanonissa. Osallistuminen RSM-operaatioon Afganistanissa päättyi kesällä 2021, kun Nato päätti operaation. Linjauksen mukaisesti valmistaudutaan osallistumaan EU:n uuteen koulutusoperaatioon Mosambikissa.

Selontekojen kirjausten ja kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean suositusten mukaisesti on tehty seuraavat linjaukset osallistumistason ja maantieteellisten alueiden osalta. EUTM Mali –operaatiossa valmistaudutaan nostamaan osallistumisvahvuutta vuoden 2021 aikana nykyisestä 12 sotilaasta noin 20 sotilaaseen ja edelleen vuoden 2022 aikana noin 55 sotilaaseen. YK:n MINUSMA –operaatiossa vahvuus pyritään nostamaan nykyisen osallistumispäätöksen mukaiseen noin 20 sotilaaseen. Afrikan

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

operaatioiden vahvuuden nostoa on haitannut kohdemaiden tapahtumat ja COVID-19 pandemia.

Irakin operaatioiden osalta valmistaudutaan painopisteen siirtoon Irakin sisällä OIR-operaatiosta Naton NMI-koulutusoperaatioon. Irakin operaatioiden aikataulut täsmentyvät Irakin parlamenttivaalien ja uuden hallituksen muodostamisen jälkeen. Tarkoituksena on kuitenkin, ettei osallistumistaso Irakissa nouse nykyisestä kuin tarvittaessa siirtymävaiheen ajaksi.

Afrikan operaatio-osallistuminen on suhteellisesti kalliimpaa kuin esimerkiksi osallistuminen UNIFIL-operaatioon. Kustannuksiin vaikuttaa oleellisesti haastavammat logistiikan ja muun tuen järjestelyt, alueen olosuhteet ja vaativien olosuhteiden vaikutus kaluston ja varusteiden kulumiseen.

Puolustushallinnon tavoitteena on nostaa osallistumisvahvuus määritettyyn vähimmäistasoon seuraavien vuosien aikana. Tavoitteeseen pääsemiseen kuitenkin vaikuttaa operaatiossa vapaana olevat Suomelle sopivat tehtävät ja operaatioiden organisaatio. Tavoitteena on kattava reserviläisen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan sekä kokonaisten suorituskykyjen käyttäminen operaatiossa.

Rauhanturvaajaveteraanien kuntoutustarve ja kuntoutuksen rahoitus

Kriisinhallintatehtävien palveluksen aikaisesta tuesta vastaa Puolustusvoimat, käytännössä Porin prikaati. Psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämisen kannalta yhtä tärkeää on operaation aikana perheiden ja lähiomaisten tuki, jota tehdään yhteistyössä Rauhanturvaajaliiton kanssa. Kriisinhallintatehtävistä kotiutumisen jälkeen (noin 2 kuukautta) Puolustusvoimat järjestää kahden vuorokauden mittaisen kotiuttamiskoulutustilaisuuden, jossa toteutetaan henkilöstötukeen liittyviä keskusteluja.

Tehtävissä palvelleiden vertaistuki- ja kuntoutustapahtumien järjestäminen operaatiosta kotiutumisen jälkeen on lähes täysin Rauhanturvaajaliiton vertaistukitoiminnan varassa – ellei henkilöllä sitten ole fyysisen tai psyykkisen hoidon tarvetta, jonka saamiseksi on olemassa toimivat järjestelyt. Rauhanturvaajaliiton vertaistukipuhelinpalvelu on toiminnassa 24/7 Rauhanturvaajaliiton vapaaehtoisten toimin. Pääesikunnan koulutusosasto järjestää vuosittain vertaistuki- ja palautetilaisuuden kriisinhallintatehtävissä vammautuneille.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

Valtiokonttorin johtamana kokoontuu kaksi kertaa vuodessa Sotilastapaturma-asiain neuvottelukunta, jossa käsitellään paljon myös kriisinhallintaan, mukaan lukien kuntoutus, liittyviä asioita. Osallistujina mm VK, PLM, UM, STM, PV, HUS, SRTL.

Puolustusvoimat on tehnyt Valtiokonttorin kanssa valtion yleistä vakuutusturvaa täydentävän, kriisinhallintahenkilöstöä koskevan tapaturmavakuutussopimuksen. Sopimus mahdollistaa sen, että jos kriisinhallintaveteraani kokee palveluksesta kotiutumisen jälkeen tarvitsevansa tukea esimerkiksi psyykkisten oireiden, stressin tai sopeutumisvaikeuksien vuoksi, hän voi hakeutua hoitoon Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) psykiatriseen konsultaatiopoliklinikkaan, joka toimii tuen valtakunnallisena koordinaattorina.

Tällä hetkellä puolustusministeriössä valmistellaan Rauhanturvaajaliiton tukitoiminnan rahoitusvajeen kattamista tämän vuoden osalta (56 000€). Liiton STEA rahoituksen määrä jäi merkittävästi anotusta (vuodelle 2021 anottu 214 337€, myönnetty 65 000€).

Vuodelle 2022 Rauhanturvaajaliitto on anonut STEA:lta 210 000€, jolla voitaisiin vertaistukitoimintaa toteuttaa kahden henkilötyövuoden palkkauksella. Vuoden 2022 tasoksi STEA ennustaa 110 000 euron rahoitusta, joten rahoitusvaje on merkittävä, mikäli anottua määrää ei myönnetä.

Puolustusministeriö tarkastelee mahdollisuutta Rauhanturvaajaliiton vertaistukitoiminnan ja kuntoutustapahtumien rahoittamista budjettivaroista, esim. täydentävästä talousarviosta, eduskunnan ”joululahjarahoista” tai ulkoministeriön momentilta jatkovuosien osalta. Samalla reagoidaan Rauhanturvaajaliiton mahdolliseen avustussummien pienemiseen ja turvataan liiton vertaistuki- ja kuntoutustoiminnan toimintakyky nykyistä kestävämmällä tavalla.

Puolustusministeriön sotilaallisen kriisinhallinnan veteraaniohjelmaan vuosille 2020-2023 on kirjattu tavoite: *Virtuaalisen tai fyysisen Kriisinhallintaveteraanikeskuksen perustaminen. Selvitetään sotilastapaturma-asiain neuvottelukunnassa joko virtuaalisesti toteutettavan tai fyysinen Kriisinhallintaveteraanikeskuksen käyttöönottoa. Keskus koordinoisi muun muassa kriisinhallintaveteraaneille tarjottavaa informaatiota tukimuodoista, kuntoutusmahdollisuuksista, kuntoutustapahtumista, veteraanikorttiin liittyvistä etuisuuksista, jakaa*

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

linkkejä eri virastojen kotisivuille ja tarjoaa asiakaspalvelua puhelimitse. Virtuaalisen tai fyysisen Kriisinhallintaveteraanikeskuksen palveluja voisi tarjota esimerkiksi Suomen Rauhanturvaajaliitto. Nykyisillä resursseilla Suomen Rauhanturvaajaliitto kykenisi toteuttamaan vain osan edellä mainituista palveluista. Keskuksen täysipainoinen perustaminen edellyttäisi lisäresursseja, esimerkiksi selvittämällä talousarviorahoitustarve (noin 1 miljoona € vuosittain) ja lainsäädäntötarpeet (STM).

Suomen kriisinhallintapolitiikan kehittämiseksi asetetun parlamentaarisen komitean mietinnön suosituksissa on kirjaukset tukitoimien rahoituksen riittävästä tasosta ja ennakoitavuudesta sekä veteraanikeskuksen perustamisesta, esim. virtuaalisena. Tähän liittyen yhtenä tavoitteena on kirjattu, että kehitetään kriisinhallintaoperaatioista palaavien pitkäaikaistukea ja tähän liittyvää kuntoutusta ja varataan siihen tarvittavat resurssit. Toimintaan osallistuvien järjestöjen taloudellinen tuki ja tätä kautta toimintaedellytykset tulee turvata.

Lisäksi puolustusministeriössä on valmistelussa kriisinhallintaan liittyvän tapaturma- ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain kehittäminen. Koulutusajan tapaturma ja kuolemantapaus turvan parantaminen sekä traumaperäisen stressireaktion 6 kuukauden aikamääreen poistaminen.

EUTM Mali operaation laajentamiseen liittyen on yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa valmistelussa operaatioon osallistuvan henkilöstön tukitoiminnan kehittäminen kriisinhallinta palveluksen aikana, ennen kotiutumista sekä palveluksen jälkeen. Tähän toimintaan varataan tarvittava rahoitus operaation budjettiin. Tämä tavoite ja tehtävä sisältyy myös edellä mainittuun sotilaallisen kriisinhallinnan veteraaniohjelmaan vuosille 2020-2023.

Oulunkylän kuntoutuskeskus on käynnistänyt selvityksen sotilaallisessa kriisinhallintatehtävässä palvelleiden kokonaisvaltaisen kuntoutuksen ja tuen tarpeesta, johon osallistumme laajasti muiden hallinnonalojen edustajien kanssa. Selvityksen tavoitteena on tuottaa tietoa sotilaallisessa kriisinhallintatehtävässä palvelleiden kuntoutuksen ja tuen tarpeista, niiden määrittämisen tavoista, kokemuksista kuntoutuksen ja tuen riittävyydestä ja oikea-aikaisuudesta sekä kuntoutuksen järjestämiseen liittyvistä vastuista. Tietoa ja selvityksen johtopäätöksiä voidaan hyödyntää sotilaallisessa kriisinhallintatehtävässä palvelleiden kokonaisvaltaisen ja oikea-aikaisen kuntoutuksen järjestämisessä ja kehittämisessä eri viranomaistahojen, järjestöjen ja terveydenhuollon toimijoiden yhteistyönä. Lisäksi

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

johtopäätösten perusteella voidaan arvioida mahdollisia lainsäädännön kehittämistarpeita.